

Geloven en gehoorzamen

W.J.C. van Blijderveen

GELOVEN EN GEHOORZAMEN

Mediteren over de Bergrede

KokBoekencentrum Uitgevers - Utrecht

Ontwerp omslag: Andries Mol
Lay-out binnenwerk: Gewoon Geertje

ISBN 978 90 435 3821 3
ISBN 978 90 435 3822 0 (e-book)
NUR 707
www.kokboekencentrum.nl

© 2022 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	9
1. Je zult maar arm zijn en treuren...	13
2. Je zult maar zachtmoedig zijn...	18
3. Je zult maar honger en dorst hebben...	25
4. Je zult maar barmhartig zijn...	32
5. Je zult maar rein van hart zijn...	39
6. Je zult maar vreedzaam zijn...	47
7. Je zult maar vervolgd worden...	56
8. Zout en licht	63
9. Jezus en de wet	70
10. Jezus en de ouden: Je zult niet doodslaan	78
11. Jezus en de ouden: Je zult geen overspel plegen	85
12. Jezus en de ouden: Zweer niet!	94
13. Jezus en de ouden: oog voor oog en tand voor tand	101
14. Jezus en de ouden: Heb uw naaste lief	110
15. Behagen we onszelf of God?	119
16. Ga in je binnenkamer	126
17. Biddend strijden	133
18. Vasten?	141
19. Wees niet bezorgd	148
20. Ootmoedig wandelen met God	155
21. Horen en doen	161
Verder lezen	167

Voorwoord

Het onderwijs van Jezus uit de Bergrede (Mattheüs 5-7) heeft me in de loop van de jaren telkens weer gefascineerd. Mijn eerste, meer grondige kennismaking met dit bijbelgedeelte dateert uit mijn studietijd. In de boekenkast van mijn schoonouders ontdekte ik op een mooie zomeravond *De Bergrede* van de hand van Martyn Lloyd-Jones. In één adem heb ik zijn preken uitgelezen. In de jaren daarna ben ik geraakt door *Navolging* van Dietrich Bonhoeffer. Op krachtige wijze laat hij zien hoe geloof en gehoorzaamheid samen behoren te gaan in het christenleven. Als predikant heb ik gemerkt dat veel jongeren en ouderen worstelen met de vraag hoe het christenleven vormgegeven moet worden. Om die reden heb ik in de hersteld hervormde gemeente van Woudenberg in 2020-2021 een serie preken over Mattheüs 5-7 gehouden. Verschillende gemeenteleden hebben me in de maanden daarna gestimuleerd het onderwijs uit te werken en voor uitgave geschikt te maken, zodat ook anderen er kennis van kunnen nemen. Met dankbaarheid en vreugde draag ik dit schrijven dan ook op aan de hersteld hervormde gemeente van Woudenberg.

De bijbelteksten worden weergegeven in de Herziene Statenvertaling, de bijbelvertaling die me door de jaren heen vertrouwd is geworden en die bij de voorbereiding van mijn preken geopend ligt op mijn bureau. Geregeld ga ik daarnaast ook uit van een eigen werkvertaling.

Woudenberg, voorjaar 2022
Ds. W.J.C. van Blijderveen

Inleiding

De gelovige gehoorzaamt, de gehoorzame gelooft

Hoe leef je als christen? Over deze vraag is in de kerk de afgelopen eeuwen nogal wat discussie gevoerd. Want geloof en leven, hoe verhouden die zich nu tot elkaar? Luther kon het heel kernachtig zeggen: 'Wie gelooft, die heeft het. Wie niet gelooft, die heeft het niet.' Maar maakt die leer van 'genade alleen' en 'door het geloof alleen' mensen niet zorgeloos en goddeloos? Want als alles genade is, dan maakt het toch niet uit hoe je leeft? Dit is een tegenwerping waar Paulus (Rom. 6) al over schrijft. Maar waarom heeft God dan Zijn wet gegeven? Waarom staan de brieven van het Nieuwe Testament vol met aansporingen en concrete aanwijzingen voor het dagelijks leven? Moeten we niet gewoon heel hard ons best doen om die geboden en aanwijzingen in ons leven vorm te geven? Voor we het weten komen we van het ene uiterste in het andere uiterste terecht.

Wetticisme

Als we nadenken over het christelijke leven, dan is er aan de ene kant het gevaar van wetticisme. Dat wetticisme kan verschillende vormen aannemen, maar in de kern van de zaak gaat het hierom dat het geloof alleen niet genoeg is. Er wordt van ons ook een bijdrage verwacht. Er worden voorwaarden gesteld. Wij moeten met onze werken, met onze ernst, met onze trouw laten zien dat we de genade van God waardig zijn. Genade wordt afhankelijk van onze inspanning. Tegen die gedachte hebben de Reformatoren en de Dordtse Synode zich, met een beroep op de apostel Paulus, gekeerd. Wij worden gerechtvaardigd door het geloof

alleen zonder de werken der wet. Het is genade alleen en het is Christus alleen. Wij kunnen en wij hoeven God er niet toe te bewegen ons genadig te zijn. Hij is de Genadige. Als goddelozen ontvangen wij de genade van God niet op grond van onze waardigheid. Wij krijgen er deel aan door het gelovig aanvaarden van Gods beloften, die ons in de verkondiging van het Woord worden aangeboden.

Antinomianisme

Aan de andere kant is er het gevaar van het antinomianisme. Iemand die daar in de recente geschiedenis heel sterk oog voor heeft gehad is de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer (1906-1945). Zijn meest bekende werk is *Nachfolge* (*Navolging*). In dat boek legt hij er de vinger bij dat dat begrip genade in de Lutherse Kerk van zijn dagen goedkoop geworden was. Genade ging niet langer meer over de rechtvaardiging van de zondaar en de goddeloze, maar over de rechtvaardiging van de zonde. Breed leefde in die dagen de gedachte: Ik ben lid van de kerk, in ben gedoopt, ik heb belijdenis gedaan en ik ga aan het avondmaal, ik leef van genade, ik moet het hebben van het werk van Christus en steunend daarop ben ik gered. Maar intussen maakte men geen ernst met de heiliging van het leven. In de verkondiging klonken nog steeds dezelfde eeuwenoude woorden: genade alleen. Maar de betekenis was een volstrekt andere geworden.

Bonhoeffer gebruikt om dat duidelijk te maken een voorbeeld. Een hoogleraar kan na een leven van studie en zoeken naar wijsheid en inzicht zeggen: 'Hier komen we niet verder mee, ik begrijp het nog steeds niet.' Die woorden hebben uit zijn mond een heel andere lading dan wanneer ze uit de mond van een eerstejaarsstudent klinken. In het geval van de hoogleraar zijn ze de conclusie van een zoektocht. Uit de mond van een beginnend eerstejaarsstudent worden ze gebruikt als excuus om er luiheid mee te camoufleren. Zo kunnen we ook met de genade van God omgaan. Dan rechtvaardigen we, met een beroep op de genade, de zonde die er in ons leven is zonder dat

we strijden tegen de zonde. ‘Ik ben nu eenmaal een zondaar,’ zeggen we dan. Dat is helemaal waar! Maar het kan een goedkoop excuus worden om de zonde aan de hand te houden en geen ernst te maken met bekering. Zo spreekt de Schrift niet. Als we leven van genade, dan klinkt het woord van Paulus ons in de oren: U bent duur gekocht. Zo verheerlijk dan God in uw leven (1 Kor. 6:20)! Aan de genade van God hangt een prijskaartje: de prijs van het bloed van de Zoon van God! Daar kun je niet goedkoop mee omgaan. Als we het hebben over genade, dan hebben we het over het evangelie dat een geweldige troost is voor hem of haar die op de weg van de navolging en de gehoorzaamheid er steeds weer achter komt dat hij of zij in dit leven niet zonder zonde kan worden.

Deze gedachten brengen Bonhoeffer tot de bekende uitspraak: ‘Alleen de gelovige gehoorzaamt en alleen de gehoorzame gelooft.’ Geloof en gehoorzaamheid horen onlosmakelijk bij elkaar. Het een kan er niet zijn zonder het ander. Geloven is steunen op het Woord van Christus, maar tegelijk ook gehoorzamen aan het Woord van Christus.

Luisteren naar Jezus

De vraag is wel hoe dat gestalte krijgt. Wat betekent het leven van Gods genade nu voor de praktijk van het christenleven? In de Bergrede, zoals we die vinden in Mattheüs 5-7, geeft Jezus onderwijs over het leven van de kinderen van het Koninkrijk van God. Als ergens blijkt dat geloof en gehoorzaamheid onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, dan is het hier. Dat maakt Jezus Zelf duidelijk aan het slot van Zijn preek in de gelijkenis van de wijze en de dwaze bouwer. Het gaat erom dat de woorden van Jezus je leven gaan stempelen. Dat je de woorden hoort, bewaart en in praktijk brengt. Geloven is steunen op Christus alleen. En tegelijk gehoorzamen aan zijn Woord. Op die manier is de Bergrede ook opgebouwd.

Als Jezus op de berg gaat zitten met de schare om Zich heen en als Hij Zijn mond opent, dan klinken er niet allereerst

vermaningen en concrete aanwijzingen voor het dagelijkse leven. Jezus laat allereerst zien hoe wij deel krijgen aan het Koninkrijk van God. Vervolgens krijgt het leven van de kinderen van het Koninkrijk de aandacht. Zij leven in deze wereld, maar zij leven niet naar de normen van deze wereld. Hun levensstijl staat haaks op de levensstijl van de wereld.

Zalig...

Jezus valt met de deur in huis. Zalig! Het is een lastig te vertalen woord. Het woord 'zalig' doet in ons spraakgebruik denken aan het hiernamaals. 'Geluk' gebruiken we vaak voor iets fijns in het hier en nu. Maar dit woord van Jezus omspant beide. Het gaat om ons leven hier en nu en het strekt zich uit tot in de eeuwigheid.

Wanneer ben je nu zalig? Dat is een belangrijke vraag. Ieder mens verlangt immers naar geluk, vrede, zaligheid. Maar het antwoord zou ons weleens tegen kunnen vallen. Degenen die Jezus zaligspreekt, aan hen zouden wij nu niet direct gedacht hebben. Armen en mensen die treuren passen niet bij ons denken over geluk. Vervolgden worden zalig gesproken. Mensen die lijden onder smaad en spot. Dat zijn ook niet bepaald zaken die wij verbinden met geluk en zaligheid. Eerder het tegenovergestelde. Als je rijk bent, als je lachen kunt en vrienden bij de vleet hebt, dan ben je gelukkig. Al weten we trouwens best dat je miljonair kunt zijn en toch ongelukkig en onrustig.

Nu moeten we wel goed lezen. Het geluk zit niet in de armoede of het treuren, maar het geluk zit in de belofte die volgt. Armen ontvangen het Koninkrijk der hemelen. De treurende wordt vertroost en de vervolgde zal de aarde beërven. Anders gezegd: Jezus schildert in de zaligsprekingen het portret van de christen, van degenen die delen in het Koninkrijk der hemelen. Degenen die God zullen zien en eeuwig zullen leven. Als dat geen geluk is!